

KATOLICISMUS

32. OZNAČENÍ „církve katolická“ se užívá ve dvojím smyslu: (a) Ve smyslu „konfesijním“ pro největší z řady dílčích církevních útvarů, do kterých se rozpadlo západní křesťanstvo po reformaci v 16. století. Příslušnost k této církvi má svá pravidla a odlišuje se od příslušnosti k církvi jiné. Protože příslušníci této církve žijí ve společenství s biskupem římským a uznávají jeho zvláštní postavení (viz 41), užívá se někdy označení „církve římskokatolická“. – (b) Pro „všeobecnou“ (= katolickou) církev Kristovu, jež existuje ve všech dobách a ve všech částech světa. Oba významy se setkávají v teologii a v sebevědomí katolické církve ve smyslu konfesijním podle vymezení (a), jež o sobě věří, že v ní je „všeobecnost“ a jednota církve Kristovy uskutečněna nejdokonaleji (viz 32.3).

32.1. Katolická církev není omezena jen na západní křesťanstvo. Patří k ní i ty skupiny východních církví, které uzavřely unii s Římem (viz 83, 84). Katolická církev je tedy složena ze dvou nestatečně velkých částí: z početně mnohonásobně silnější katolické církve západního (latinského) obřadu a z katolických církví obřadů východních. Budeme-li tedy v následujících výkladech pro jednoduchost užívat výrazu „katolický“ apod., máme na mysli pouze západní (římskou, latinskou) katolickou církev, ledaže bychom výslovně upozornili na odlišnost církví obřadu východního, jimž je věnována samostatná kapitola.

32.2. Výraz „katolický“ (z řec. *kath'holú* = celkově, se vztahem k celku na rozdíl od *kata meros* = po částech, částečně) není v Novém zákoně vztahen k církvi. Křesťanští autoři jej však začínají v tomto smyslu užívat velmi záhy (poprvé Ignatios Antiochejský v dopise do Smyrny kolem r. 110), zprvu ještě ve zřetelných souvislostech christologických: Univerzalita církve je odvozena od univerzality Kristova díla a církve je „katolická“ tím, že hlásá celého Krista. – V průběhu dějin však výraz „katolický“ začal nabývat i jiných významových odstínů. Odstínu prostorového, geografického: církve je „katolická“, protože se prostírá na celém světě, ve všech zemích. – Odtud

je jen krůček k odstínu, vymežujícímu pravověří: katolicita je chápána v protikladu k „heresi“. Zprvu opět místně: katolické je to, co je uznáváno všude, heretické to, co se opírá pouze o lokální tradice (srov. Mt 24,23). Brzy však přistoupí i obsahové hledisko: katolicita se vztahuje k celé šíři zjevené pravdy, k její nezkrácené plnosti, kdežto hereze značí svévolný výběr některých částečných aspektů pravdy. – Slavná a pro mnoho staletí směrodatná byla definice katolicity, kterou navrhl Vincent z Lerina († asi 450): katolické je to, co „věří všichni, všude a vždy“ (*quod ubique, quod semper, quod ab omnibus creditum est*).

32.3. Přesvědčení, že obecná Kristova církev se uskutečňuje v církvi řízené biskupem římským, je „nekatolíky“ často vnímáno jako přílišná osobivost. Toto přesvědčení vyjadřuje Kodex kanonického práva (c. 204, § 2) větou, se kterou se setkáváme i v mnoha dalších oficiálních dokumentech: „Tato (Kristova) církev ... *subsistuje* v církvi katolické, řízené nástupcem Petrovým a biskupy, kteří jsou s ním ve společenství“. Klíčové sloveso této věty jsme zde nepřeložili. Pokud by toto sloveso (v latinském originále: *subsistit*) mělo znamenat totožnost, šlo by vskutku o vyjádření velmi osobivé a ofenzivní; tímto směrem jde úřední český text Kodexu, když překládá: „Tato církev... je uskutečněna katolickou církví...“; a také některé další katolické dokumenty výraz takto interpretují. Katoličtí bohoslovci však upozorňují, že volbou tohoto slovesa se měl naopak zmírnit vymežující charakter tohoto vyjádření a z jiných dogmatických textů, kde je tohoto slovesa užito, dokládají, že jeho význam není výlučný ve smyslu: zde a už nikde jinde. Užitím tohoto slovesa prý neměla být řešena otázka, zda všeobecná církev může existovat i mimo hranice církve pod správou Říma, nýbrž podtrženo, že v této „římské“ církvi církev všeobecná nepochybně existuje. – Je-li tomu tak, pak zde není vyjádřeno nic jiného, než důvěra, kterou katoličtí křesťané mají ke své církvi, že v ní je pravá Kristova církev přítomna – důvěra, kterou má vůči své církvi člen každé církve jiné.

Z dějin

33. Katolická církev ve smyslu konfesijním (*viz 32.a*) existuje prakticky teprve OD KONCILU TRIDENTSKÉHO (1545–1563). Ten vyvodil důsledky z nové teologické a právní situace, která v západním křesťan-

stvu vznikla nástupem církví reformačních. Nově definoval učení církve v bodech, které byly předmětem sporu anebo zdrojem problematické praxe; z jeho podnětu byly vypracovány vzorové texty věroučné (*Professio fidei Tridentina, Catechismus Romanus*), bohoslužebné (*Missale Romanum*) a také vzorová edice latinské bible (*Vulgata Clementina*). Tím vytvořil předpoklady vnitřního zklidnění a nového rozvoje církve. Proto je právem nazýván koncilem reformním. – Početní ztráty, způsobené reformací, byly více než vyrovnány energickou misí v zámořských kontinentech, nedávno objevených, pod ochranou katolických panovnických rodů. Tím se katolická církev stala opravdu světovou, ale teprve v nové době se vystavuje výzvě multikulturality. – Nový neklid vneslo do řad církve osvícenství a vývoj po francouzské revoluci. Myšlenkové směry a hnutí 19. st. narazily v oficiální církvi spíše na odmítavé postoje a stejně tak i ti katoličtí myslitelé, kteří se s nimi chtěli vyrovnat pozitivně, např. v hnutí tzv. katolického modernismu, oficiálně odsouzeného r. 1907. První vatikánský koncil (1869–1870) byl výrazem této orientace, která by z katolické církve učinila opevněné ghetto. – Latentně však působily také proudy vnitřní obnovy, a to jak v teologii, zejména ve vědách biblických, tak v bohoslužbě. Dějinný vývoj ukázal, že některé tendence, s nimiž církev nesouhlasila, jsou nicméně nezvratné (uplatnění zásady svobody svědomí, sekularizace státu a uznání společenského pluralismu apod.) a podpořil tak tyto obnovné snahy uvnitř církve, aby se mohly široce uplatnit na 2. vatikánském koncilu (1962–1965).

33.1. Druhý vatikánský koncil znamená ve vývoji katolické církve zářez natolik významný, že se k němu církev stále odvolává a také my se k němu budeme v dalších výkladech opakovaně vracet. – Svolal jej v r. 1959 papež Jan XXIII. (1958–1963) a jeho nástupce Pavel VI. (1963–1978) v něm pokračoval. Jan XXIII. dal koncilu úlohu zahájit „*aggiornamento*“ (zdnešnění) církve, opustit mentalitu obležené pevnosti. Mělo jít o otevření církve dvojím směrem: směrem k ostatním křesťanům, jejichž zástupci byli na koncilu pozváni jako pozorovatelé, a směrem k současnému světu a lidem v něm žijícím či trpícím. – Výsledky koncilu jsou uloženy v šestnácti schválených textech, a to:

- ve čtyřech konstitucích (konstituce „*Sacrosanctum Concilium*“ o posvátné liturgii; dogmatická konstituce „*Lumen gentium*“ o církvi; dogmatická konstituce „*Dei verbum*“ o Božím zjevení) pastorální konstituce „*Gaudium et spes*“ o církvi v dnešním světě);

- v devíti dekretech (dekret o sdělovacích prostředcích „*Inter mirifica*“; dekret o katolických církvích Východu „*Orientalium ecclesiarum*“; dekret o ekumenismu „*Unitatis redintegratio*“; dekret o pastýřské úloze biskupů „*Christus Dominus*“; dekret o vzdělávání kněží „*Optatam totius*“; dekret o obnově řeholního života „*Perfectae caritatis*“; dekret o apoštolátu laiků „*Apostolicam actuositatem*“; dekret o životě a práci kněží „*Presbyterorum ordinis*“; dekret o misijní činnosti církve „*Ad gentes*“);
 - ve třech prohlášeních (prohlášení o křesťanské výchově „*Gravissimum educationis*“; prohlášení o vztahu církve k nekřesťanským náboženstvím „*Nostra aetate*“; prohlášení o náboženské svobodě „*Dignitatis humanae*“).
- 33.1.1. K metodickým předpokladům, ze kterých bylo možno formulovat v koncilních jednáních nové pohledy, patřilo zejména: Rozlišení mezi slovním zněním učení církve a jeho vnitřním záměrem; tento princip dává prostor k reformulaci naukových vět při zachování jejich intence. – Jednoznačné upřednostnění „apoštolské“ tradice před tradicí církevní (viz 46). – Princip „hierarchie pravd“ – názor, že ne všechny naukové věty mají stejnou váhu.

Statistika

34. Z pohledu na vývoj západní církve před Tridentinem a po něm vyplývá, že katolická církev je nejsilněji zastoupena v zemích západního Středomoří, jež jsou jejím historickým domovem (původně ještě s druhdy kvetoucími místními církvemi severoafrickými), dále v zemích, kam významně nepronikla reformace (Irsko, Polsko, Litva, Rakousko) nebo kde byla úspěšná protireformace (české země, Slovensko), v zámoří pak v místech hlavních směrů katolické misie 16. a 17. století (Střední a Jižní Amerika, Filipíny, Vietnam). POČTEM ČLENŮ je Římskokatolická církev větší než všechny ostatní křesťanské církve dohromady. Oficiální statistika udává počet členů číslem 1 miliarda, 189 milionů v r. 2009. Z tohoto počtu skoro polovina (49,4 %) žije na americkém kontinentu, ovšem převahou v Americe Latinské, kde katolíci tvoří 88 % obyvatelstva; Evropa vykazuje 24 % úhrnného počtu všech katolíků. Ostatní světadíly nedosahují ani desetiprocentního podílu na celkovém počtu členstva kromě Asie (10,7 %) – Těžisko Římskokatolické církve se tedy jednoznačně přesunulo z Evropy. – Počet bis-

kupů dosáhl v r. 2009 čísla 5 tisíc a počet kněží (včetně řeholních) v témže roce 410 tisíc.

34.1. V České republice se ke katolické církvi latinského obřadu (podle sčítání lidu 2011) hlásí něco přes 1 milion obyvatel, sama církev však udává číslo blízké se k 3 milionům; k církvi východního obřadu (řeckokatolické) asi 9 tisíc. Církev latinského obřadu je rozdělena do osmi diecézí (Praha, České Budějovice, Plzeň, Litoměřice, Hradec Králové, Olomouc, Brno, Ostrava-Opava), z nichž dvě (Praha, Olomouc) jsou arcidiecézemi v čele církevních provincií. Řeckokatolíčtí křesťané spadali do roku 1996 pod tehdy nejbližší diecézi (eparchii) se sídlem ve slovenském Prešově, ale od té doby mají v ČR vlastní apoštolský exarchát se sídlem v Praze, podřízený přímo Apoštolskému stolci.

Organizace

35. Pro všechny další výklady je dobré mít na paměti podvojnou povahu katolické církve a jejího sebepochopení. Církev je pro katolíka na jedné straně organizovaná, pozemská společnost. Na druhé straně je to také skutečnost duchovní, vybavená prostředky milosti. Obojí se navzájem prostupuje. Tato podvojnost platí také pro ORGANIZAČNÍ VÝSTAVBU církve. V té se propojují dva samostatné systémy. Oba jsou uspořádány hierarchicky. Je to (a) správa prostředků milosti (*potestas ordinationis*), vyjádřená hierarchií trojího svěcení: biskup – kněz – jáhen (diakon). Je to (b) moc řízení církve (*potestas regiminis*), vyjádřená hierarchií úřadů. Každý, kdo v církvi vykonává nějaký úřad, musí k tomu být příslušnou instancí pověřen, vyslán. Jednotlivé úřady v církvi (*officium ecclesiasticum*) jsou přidělovány jen těm, kdo již obdrželi svěcení, přičemž některé úřady jsou vyhrazeny pouze biskupům, některé jiné pouze biskupům nebo kněžím.

36. Základní jednotkou katolické církve je diecéze v čele s DIECÉZNÍM BISKUPEM. Biskup je nositel nejvyššího svěcení, ani papež nemá jiné svěcení, než biskupské. Avšak teprve ustanovením do církevního úřadu je biskup jako nositel moci ze svěcení též nositelem moci řízení. Diecézní biskup je ordinářem s mocí řízení zákonodárnou, výkonnou a soudní. Zástupci diecézního biskupa, ordináři s mocí řízení výkonnou, jsou generální

vikář (jeden, výjimečně dva, s pravomocí obecnou) a biskupští vikáři (obvykle několik, každý s pravomocí, kterou mu diecézní biskup vymezil). Jsou to buď titulární biskupové, které si diecézní biskup jako své pomocné biskupy (auxiliáře) na papeži vyžádal a sám potom do toho kterého úřadu ustanovil, anebo kněží, které diecézní biskup do jednoho z uvedených církevních úřadů jmenoval. Diecéze je nejobvyklejší formou místní církve (*ecclesia particularis*). Jim naroveň postavenými místními církvemi jsou apoštolská administratura natrvalo ustavená, územní opatství, územní prelatura, apoštolská prefektura a apoštolský vikariát. Sousedící diecéze a jim na roveň postavené jiné místní církve mohou být Apoštolským stolcem spojeny do vyššího útvaru, nazývaného církevní provincií. V jejím čele stojí arcibiskup-metropolita, jehož diecéze je potom arcidiecézí (arcibiskupstvím). Diecézní biskupové diecézí takto spojených v provincii se někdy nazývají sufragáni. Arcibiskup-metropolita však není nadřízeným jednotlivých diecézních biskupů své provincie a církevní provincie není místní církví. Jednotlivé místní církve se povinně dělí na farnosti, organizované zpravidla podle principu územního. Mezistupně mezi místní církví a farností (okrskové vikariáty nebo děkanáty) nejsou povinnými; pokud jde o české a moravské diecéze, jsou však zřízeny ve všech.

36.1. Každý biskup je svým svěcením vybaven mocí posvěcovat a učit svěřený lid. Ustanovením do úřadu diecézního biskupa přijímá biskup i řídicí moc výkonnou čili správní (*viz 35*). Ke zvláštním kompetencím a povinnostem diecézního biskupa náleží zejména povinnost svěcení: diecéznímu biskupu je svěřen úkol světit diakony (jáhnny) a kněze své diecéze a podílet se na konsekraci biskupů, jakož i biřmovat. V tom mu podle jeho pokynů pomáhají jeho pomocní biskupové. – Povinnost dohledu nad svěřenou církví; koná ji vizitacemi (během pěti let má navštívit každou farnost a další církevní instituce) a v pravidelných (pětiletých) intervalech podává zprávu papeži o stavu své diecéze (pouť k hrobům apoštolů, *ad limina apostolorum*). – Povinnost aplikační spočívá ve sloužení mši za svěřený lid. – Svůj úřad učitele církve vykonává diecézní biskup často formou „pastýřských listů“, jimiž svěřenému lidu vysvětluje a aktualizuje učení církve; je zodpovědný též za všechny typy církevního školství, včetně teologických učilišť, a pověřuje některé jejich učitele. – Vedle toho má biskup i pravomoc soudní: je ve věcech církevního práva soudcem první instance (arcibiskup druhé instance) a tvoří spolu se svým zástup-

cem v moci soudní, tj. knězem jmenovaným do úřadu soudního vikáře, jeden soud.

36.2. Pro lepší výkon svého biskupského úřadu může diecézní biskup navrhnout papeži jmenování jednoho nebo několika pomocných (auxiliárních) biskupů (dřívější označení: světící biskup). Těm je pak povinen světit úřad generálního vikáře nebo biskupského vikáře. Jindy jmenuje sám papež diecéznímu biskupovi nebo arcibiskupovi pomocníka, biskupa-koadjutora (*cum iure succedendi*), který musí být povinně ustanoven do úřadu generálního vikáře a automaticky se stává nástupcem diecézního biskupa (arcibiskupa) po jeho úmrtí či odstoupení. Kromě toho slouží diecéznímu biskupovi kolektivní nebo individuální poradní útvary: diecézní synod (shromáždění vybraných, menším dílem volených zástupců kléru i laiků diecéze), diecézní kurie (generální vikář, biskupští vikáři a řada administrativních grémií s vymezenými kompetencemi).

36.2.1. Biskupové auxiliární a koadjutoři, stejně jako biskupové kuriální (pomocníci papežovi) jsou všichni biskupy titulárními. Podle velmi staré tradice platí, že každý biskup musí být biskupem jednoho místa a každé místo může mít jen jednoho biskupa. Titulární biskup je ten, který není svým titulem vázán k diecézi, v níž (vedle biskupa diecézního) působí, nýbrž je mu přidělen titul nějaké diecéze dnes již zaniklé.

36.2.2. Podmínkou pro vysvěcení (konsekraci) biskupa je věk 35 let a pětiletý interval od předchozího (kněžského) svěcení, jakož i dobré teologické vzdělání. Po dosažení věku 75 let, v případě nemoci i dříve, musí nositelé řady úřadů v církvi požádat svého představeného o uvolnění z úřadu. Diecézní biskup žádá o uvolnění papeže; papež ovšem nemusí vyhovět. – Odznakem biskupské hodnosti je prsten, berla, náprsní kříž, mitra a fialová čepička. – Insignií arcibiskupa je pallium, jež dostává od papeže: je to šalovitý přehoz tkaný z bílé vlny s vetkanými černými křížky. – Arcibiskupu benátskému a lisabonskému náleží z historických důvodů čestný titul „patriarcha“. Biskupský (arcibiskupský) chrám, zpravidla v sídle biskupa (arcibiskupa) se nazývá katedrála (z řec. *kathedra*, stolec, trůn, totiž biskupské křeslo).

36.3. V oblastech, zvláště misijních, kde nemohla být dosud základní struktura diecéze zavedena, vykonává biskupské pravomoci papež nejprve prostřednictvím apoštolské prefektury a posléze prostřednictvím výše postaveného apoštolského vikariátu: je to část církve, svěřená odpovědnosti

kněze, který v místě misijně působí, zastupuje zde papeže a užívá titulu apoštolský prefekt, resp. titulární biskup, který užívá titulu apoštolský vikář. – Apoštolský administrátor se ustanovuje v místech, jež byly (například změnou státních hranic) odloučeny od svých diecézí a kde byla vytvořena místní církev s názvem apoštolská administratura (natrvalo ustavená). V diecézích či jiných místních církvích, kde pro vnější důvody nemohl být příslušný biskupský stolec obsazen řádným způsobem, může být papežem jmenován dočasný správce rovněž s označením apoštolský administrátor.

37. MOC ŘÍZENÍ je organizována důsledně shora dolů. Nejvyšším jejím nositelem je PAPEŽ. Tuto moc získává Božím právem (*iure divino*), nikoli rozhodnutím církve (delegací), např. koncilu. Proto jeho rozhodnutí nepodléhají žádnému schválení a není proti nim odvolání. Papež jako biskup vykonává především světské pravomoc, a to nejen ve své římské diecézi, nýbrž v celé církvi. Přísluší mu také nejvyšší postavení v úřadu učitelském (magisteriu viz 46). Má postavení nejvyššího zákonodárce a poslední instance soudní. Je rovněž představitelem státu Vatikánské Město.

37.1. Plný oficiální titul papežův zní takto: „Biskup římský, náměstek (*vicarius*) Ježíše Krista, nástupce knížete apoštolů, nejvyšší velekněz všeobecné církve, primas Itálie, arcibiskup a metropolita římské provincie, suverén státu Město Vatikán, služebník služebníků Božích.“ Papežství jako instituce se nazývá „Apoštolský stolec“ (někdy Svätý stolec).

37.2. Papež se ujímá svého úřadu okamžikem, kdy vysloví souhlas s volbou v kolegiu kardinálů (viz 37.2.1); nebyl-li dosud biskupem, dostává se mu biskupského svěcení bezprostředně po volbě. – Papež končí svůj úřad buď úmrtím, nebo dobrovolným odstoupením; odvolán být nemůže.

37.2.1. Rozhodnutí o osobě, která se má stát papežem, přísluší sboru kardinálů (viz 38). Pokud před uprázdněním papežského stolce zasedal ekumenický koncil, okamžikem tohoto uprázdnění končí svou existenci. Teprve nově zvolený papež jej může znovu svolat. V době volby papeže reprezentuje katolickou církev pouze sbor kardinálů. Volba, k níž se mají shromáždit všichni kardinálové mladší 80 let do 20 dnů po uprázdnění papežského stolce (sedisvakance), se koná v uzavřeném prostoru (konkláve), bez komunikačních zařízení, aby bylo vyloučeno jakékoli ovlivňování zvnějšku; dřívější právo některých panovnických domů označit osoby pro volbu nevhodné (*ius exclusionis*) bylo zrušeno. Volitelný je každý člen církve

mužského pohlaví, který je biskupem nebo se jím může stát (tj. kněz nejmeně pětaticetiletý). – Volba se koná tajně tak dlouho, dokud jedna osoba na sebe nesoustředí více než dvě třetiny hlasů přítomných voličů.

37.2.2. Volba papeže je volbou jen ve smyslu technickém, procedurálním. Neznamená přenesení pravomocí církve na zvoleného, nýbrž pokládá se za inspirovanou: kardinálové nevyjadřují vůli církve nebo svou, nýbrž vůli Ducha svatého.

37.3. Svá rozhodnutí vyhláší papež v několika ustálených formách: Zvláště závažná rozhodnutí právní povahy – církevní zákony – jsou vyhlášována formou buly – dokumentem, opatřeným papežskou pečeti, chráněné pouzdem (=bulou), nebo formou „breve“ a nazývají se buď „apoštolská konstituce“ nebo „motu proprio“ (z vlastního popudu). Otázky učení jsou vyjadřovány ponejvíce formou encykliky (*litterae encyclicae* = okružní list, určený celé církvi). Encykliky jsou zpravidla vydávány v latinském originále a v pěti autorizovaných překladech (italském, španělském, francouzském, anglickém a německém). Všechny tyto výnosy, jakož i jiné veřejné projevy papeže a dalších úředních instancí jsou publikovány v oficiální sbírce „Akta Apoštolského stolce“ (*Acta Apostolicae sedis*, AAS).

38. Pro výkon svých pravomocí má papež k dispozici další instituce a grémia. Mezi ně patří na prvním místě SBOR KARDINÁLŮ. Tento svůj poradní sbor si papež jmenuje sám z biskupů z různých církevních provincií (jmenován může být i kněz, který pak přijímá biskupské svěcení). Někteří kardinálové po svém jmenování zůstávají v Římě a jsou pověřeni různými funkcemi v kurii (kardinálové kuriální), jiní zůstávají nadále správci svých diecézí či arcidiecézí (kardinálové extrakuriální, diecézní); všichni však nabývají státního občanství státu Vatikánského Města. Kardinálům-biskupům je přidělován titul některé z již zaniklých suburbikánských diecézí, kardinálům-kněžím (tj. největší skupině) je přidělen jeden z kostelů Říma či okolí, kardinálům-jáhnum jeden ze 14 dávných chudinských obvodů v Římě, dnes již zaniklých. Kardinálové příslušející ke kterémukoliv z těchto tří stupňů přijímají ovšem po svém jmenování biskupskou konsekraci, pokud dosud biskupy nebyli. V případě potřeby svolává papež všechny kardinály k poradám, tzv. mimořádným konzistořím. Svolá-li k poradě jen kardinály kuriální, mluvíme o konzistoři řádné. V čele sboru kardinálů stojí jeho děkan, který není volen, ale stává se jím automaticky

vždy služebně nejstarší kardinál-biskup z řad nositelů titulů zaniklých suburbikárních diecézí.

38.1. Historicky se sbor kardinálů vyvinul z porad papežů s biskupy, kněžími a jáhny chudinských čtvrtí v okolí Říma; odtud rozlišování kardinálů do třídy biskupů, kněží a jáhnů, které má dnes význam pouhé historické reminiscence. – S odvoláním na sedmdesát „starších izraelských“, kteří stáli po boku Mojžíšovi (Nu 11,16nn), bývalo zvykem, že sbor kardinálů čítal 70 členů. Dnes není stanovena žádná hranice a kardinálů jsou téměř dvě stovky.

39. Soubor úřadů (dikasterií), které jsou papeži k dispozici pro řízení církve, se nazývá ŘÍMSKÁ KURIE. Jejich počet a pracovní náplň nejsou neměnně stanoveny. Třídí se na římské kongregace, papežské rady, papežské komise, sekretariáty a soudní dvory.

39.1. Kongregace jsou kolektivní orgány s přidělenou oblastí problematiky. Jejich členy jsou kardinálové a biskupové, předsedou je papežem jmenovaný prefekt kongregace, obvykle některý kuriální kardinál. V současnosti je jich devět: kongregace pro nauku víry (dříve Svaté ofícium), pro bohoslužbu a svátosti, pro východní církve, pro klérus (tedy kněze a jáhny), pro biskupy, pro řeholníky a ostatní zasvěcené osoby a společnosti apoštolského života, pro evangelizaci národů, pro katolickou výchovu, pro blahorečení a svatořečení. – Rada pro jednotu křesťanů vznikla z podnětu papeže Jana XXIII. v souvislosti s 2. vatikánským koncilem původně jako dočasný sekretariát. Další rady jsou např. rada pro laiky, pro rodinu, pro spravedlnost a mír, pro mezináboženský dialog, pro kulturu, pro sdělovací prostředky, pro výklad legislativních textů aj. – Papežské komise jsou t. č.: pro církevní kulturu, pro archeologii, biblická komise a komise „*Ecclesia Dei*“, mezinárodní teologická komise aj. – Státní sekretariát plní úlohu politického představitele, zvláště v oblasti mezinárodních vztahů. Kardinál-státní sekretář má postavení, odpovídající postavení ministra zahraničí (popř. též ministra vnitra). – Soudní dvory jsou tyto tři: Apoštolská penitenciárie (*Poenitentiaria apostolica*) s pravomocemi v oblasti zpovědi apod.; Tribunál nejvyšší apoštolské signatury – všeobecný soud katolické církve; Římská rota – nejvyšší odvolací soud. – O záležitosti finanční se stará Apoštolská komora (*Camera apostolica*) v čele s kardinálem, jehož funkce se nazývá „*camerlengo*“. – Ke kurii patří také vatikánský tajný archív, knihovna, tiskárna aj.

40. Na poli mezinárodní politiky zastupují Apoštolský stolec PAPEŽŠTÍ LEGÁTI (diplomatictí zástupci u jednotlivých vlád či mezinárodních organizací); jejich činnost řídí Státní sekretariát.

40.1. Právo papeže jmenovat své zástupce v těchto oblastech má dvojitý zakotvení: činí to především jako představitel Apoštolského stolce, orgánu světové církve katolické s vlastní mezinárodněprávní subjektivitou, a v některých případech jako suverén státu Vatikánské Město.

40.1.1. Stát Vatikánské Město (*Stato della Città del Vaticano*) vznikl lateránskými dohodami z r. 1929 (historický církevní stát, zaujímající větší rozlohu, byl zrušen r. 1870) jako samostatný subjekt, nepodléhající po stránce správní ani Republice italské ani městu Římu. Rozkládá se na necelé polovině čtverečního kilometru na pravém břehu Tibery (patří k němu i několik kostelů a jiných budov mimo vatikánské území a papežovo letní sídlo v Castel Gandolfo mimo území města Říma) a má asi 1 000 stálých obyvatel, poštu, internetovou doménu, lékárnou, rozhlas, policii a stočlenou „švýcarskou gardu“.

40.2. Papežští legáti jsou vybaveni statusem diplomatů a v řadě zemí jsou uznáváni za doyen diplomatického sboru; v tom případě jsou to titulární arcibiskupové s titulem „nuncius“. Legát-arcibiskup, který nemá postavení doyena, je nazýván „pronuncius“. „Internuncius“ je papežův diplomatický zástupce v zemích, kde nejvyšším představitelem místní církve je pouze biskup. – Existuje též funkce legáta s jednorázovým úkolem (*legatus a latere*).

40.2.1. Citlivou otázkou jsou pravomoci papežových legátů vůči místním církvím. Papež Pavel VI. světil r. 1969 (v *motu proprio Sollicitudo omnium ecclesiarum*) legátům i některé úkoly v oblasti pastýřské služby, což je na mnoha místech nelibě vnímáno jako druh dohledu nad místní církví a necitlivé zasahování do věcí, jež musí zůstat v odpovědnosti místních pastýřů.

41. Exkurs: Papežství

41.1. Myšlenka zvláštního postavení římského biskupa mezi všemi ostatními biskupy se neprosazovala snadno. O prvenství s Římem soutěžily všechny historické patriarcháty (jeruzalémský, antiochejský, alexandrijský, konstantinopolský); také místní církve západní části říše, ať na Apeninském poloostrově, ať mimo něj, nebyly spokojeny s nárokem na dohled nad